

CAPUT XIIX.

De morbis mulierum.

SUPER mulierum morbis multa dicere eo minus necessarium esse videtur, quod in his describendis & sanandis tantum operae posuerint plurimi auctores. Pauca tamen, ne neglectui habitus videatur sexus amabilis, breviter attingam; illis, qui virgines infestant, primum tribuens locum, quibus coelebs sua vita multa affert incommoda. Ex his autem frequentissimum est.

SECTIO I.

Menstruorum suppressio.

MENSTRUORUM fluxum plerumque impedit sanguinis lentor, quo fit, ut is canaliculos ad hunc effluxum Natura comparatos, & sphincteribus suis instructos, vi sua aperire non possit. Neque enim, ut vulgaris fert opinio, arterias uteri singulis mensibus dirumpit sanguis; sed per ductus sibi proprios, Naturae legibus turgescens, foras exit. Ab ista humoris vitalis crassitudine evenit, ut vultus color

vividus in viridem mutatus amittatur & pereat.

Huic malo illa remedia conveniunt, quae sanguinis circuitum promovendi, viscidosque humores incidendi & attenuandi, vi pollent: qualia sunt amara omnia, aromaticis conjuncta; ut etiam multa eorum, quae ferrum supeditat. Haec autem antecedere debet sanguinis detractio; & cathartica, adjuncto *mercurio sexies sublimato*. Praestantissima est etiam *tinctura sacra*.

Ex omnibus autem, quae menses movent maxime, singularem virtutem habere deprehendi *belleborum nigrum*; ita ut illum vix unquam spem fefelisse meminerim. Idcirco *tincturae melampodii* cochleare minimum ex aquae tepesactae haustulo bis die assumi jubeo. Et illud quidem notabile observavi; quod quotiescunque aut propter malam partium conformationem, aut alia quacunque de causa, sine effectu datum esset hoc medicamentum, sanguis per alias vias propulsus fuerit; unde clarissime constat, quanta vi sanguinem propellendi polleat ista medicina.

SECTION II.

Immodicus mensium fluxus.

SED & non raro nimis magna copia fluunt mens-

menes. Ubi hoc accidit, cohibendum est profluvium. Id autem, misso primum sanguine, efficiunt, cum ea, quae sanguinem cogunt & inspissant; tum, quae fervorem ejus minuunt. Ex illis praecipua sunt, quae *vitriolum* aut *alumen* participant; in primis *tinctura rosarum*; aut *pulvis ex aluminis rupei* portionibus tribus, & *sanguinis draconis* parte una, simul liquatis, confectus. Calorem vero sanguinis; & fluxum hinc proveniente[m], quibuscunque aliis remediis potentius lenit *cortex Peruvianus*.

SECTIO III.

Fluores albi mulierum.

FOEDUS morbus est tetra ista colluvies, quae colore albo ex foeminarum naturalibus interdum profluit. Hunc autem humorem modo profundunt canales uterini; modo ex glandulis, quibus confita vagina est, erumpit. In illo casu, fluentibus mensibus, supprimitur profluvium; in hoc, etiam cum in menstruis est mulier, perstat adhuc, & vel uterum gerentem excruciat.

IN utraque mali specie corporis habitus praecipue habenda est ratio; ab illius enim vitio tam hic, quam iste morbus originem tra-

K 4

hit;

hit; ubi autem in ipsa vagina sedem fixit externa etiam opus sunt.

VOMITUM igitur plerumque primo ciere oportet, vino praesertim *ipecaeoanhae*. Purgantia brevibus intervalis data conveniunt, in primis *rhobarbarum*: quod vel per se, adjectis quibusdam aromaticis, additoque interdum, ubi res postulat, *mercurii sexies sublimati* aliquanto; vel, quod nomine *tincturae rhobarbari vinosae* prostat, frequenter assumi poterit. Quinetiam laxiores corporis fibrillae adstringentia desiderant, ea in primis, quibus *ferrum* inest.

QUOD ad externa autem, quae in vaginae vitio necessaria fore dixi, ea minime adhibere oportet, quae nimia vi peccantem humorem reprimunt ac repellunt; illa tantum sunt ex usu, quae membranae hujus ulcuscula detergent simul & sanant. Ipse eventu saepe felicissimo foeminam laborantem, aut aquam *aluminosam Bateanam*, aut aquam *vitriolicam camphoratum* (adjecto alterutri *mellis Aegyptiaci* aliquantulo) per *fyringem* hujusmodi usibus aptam, parva quantitate, at repetitis vicibus, infundere jussi. Neque nihil ad sanationem confert vaginam subinde suffumigare; superinjecto nimirum prunis pulvere ex *thure*, *mastiche*, *succino*, & *cinnabari antimonii* ita commistis, ut singulorum aequalis sit portio,

S E C T I O I V .

De morbo hysterico.

NULLUS morbus aequè foeminas vexat, atque *affectio hysterica*. Haec puellarum, nuptarum, viduarumque communis est; & si non magnum periculum, terrorem tamen non leuem saepissime affert; interdum etiam ita exanimat, ut tanquam comitialis morbus prosteruat.

UBI incidit in eam mulier, si satis virium est, sanguis missus adjuvat; si parum est, cucurbitulae tamen defigendae sunt inguinibus aut coxis. Sin autem diutius jacet, extinctum ex lucerna linamentum, aut aliud quidam foetidi odoris, naribus admovere oportet, quo excitetur. Aquae frigidae perfusio idem efficit. Inter haec coxas & poplites perfricare convenit.

DEINDE, ubi ad se rediit aegra, ne casus idem revertatur, providendum est. Menstrua, si solito minus fluxerint, proritanda sunt. *Gummi gravecolentia* multum profunt, item parata ex ferro medicamenta. Corporis etiam exercitationes conveniunt. At facienda plerumque est animi commotionibus medicina.

SAPIENTISSIME denique Hippocrates pro Medico Maritum esse voluit. Ille enim, postquam *castoreum*, aliaque plurima juvantia, pro-

posuerat; *Optimum esse, ut mulier in utero gestet, & virgo cum viro simul habitet, decernit (a).*

SECTIO V.

De partu difficili.

HUMANITAS nos admonet, ut mulieribus difficulter parientibus, si quid auxilii praeter manus operam praestari possit, succurratur. Quamquam enim humani generis propagationi ita consuluerit provida Natura, ut, licet magno cum dolore, sine multo certe periculo ex utero exeat foetus; fit tamen interdum, ut gravi cum labore in lucem protrahatur infans. Id multas ob causas evenit, quibus obviam ire norunt obstetrices. At unico in casu quid faciendum sit, saepe nesciunt; is est, cum irritis conatibus, colicorum torminum aemulis, diu parturit foemina. Hoc ubi fit, *opii* granum unum aut alterum assumere convenit; cujus ope dolores isti, qui partum impediunt magis quam promovent, conquiescunt, & sublevata rem suam strenue agit Natura. Est etiam illud hic alicujus momenti, quod medicamenti anodynii vis, ut alias omnes partes constrictas, ita etiam uterinas laxat aperitque.

(a) Ἄριστον δὲ ἐν γαστρὶ ἔχειν τὴν δὲ παρθένον πελλεῖν ζυνοικίειν ἀνδρὶ. *De morbis mulierum, Lib. II, sect. 19.*